

Αλλεργία στο γάλα

Αντιγόνη Μαυρουδή

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παιδιατρικής
Αλλεργιολογίας

Γ' Παιδιατρική Κλινική Α.Π.Θ

Κατευθυντήριες οδηγίες

- Βασίζονται σε πρόσφατα δημοσιευμένες κατευθυντήριες οδηγίες (WJP 2012;8:19-24) σε ότι αφορά τη διάγνωση και την αντιμετώπιση της αλλεργίας στο γάλα.
- Δίνεται έμφαση στη θέσπιση διαγνωστικών κριτηρίων
- Στόχος: να προληφθούν οι άσκοπες δίαιτες και η καθυστέρηση στη διάγνωση που έχουν ως αποτέλεσμα την κακή θρέψη και ανάπτυξη του βρέφους.

Ορισμός-Συχνότητα

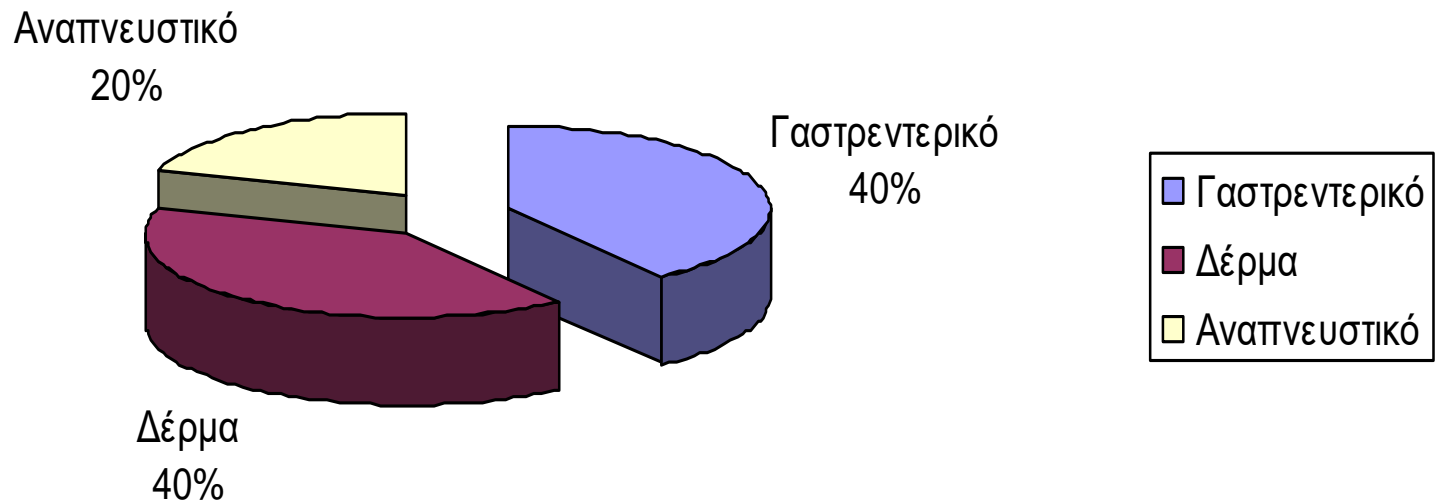
- Ορίζεται ως η ανοσολογική αντίδραση έναντι μιας ή περισσοτέρων πρωτεϊνών του αγελαδινού γάλατος.
- Κλινική υπόνοια αλλεργίας στο γάλα τίθεται σε ποσοστό 1-17% των βρεφών.
- Ωστόσο, η συχνότητα στις διάφορες μελέτες κυμαίνεται στο 2-3% των βρεφών (Host A. Allergy Asthma Immunol 2002; 89: 33-37).

Εκδηλώσεις-Κλινική Εικόνα

- Αφορούν βρέφη που σιτίζονται με ξένο γάλα(τροποποιημένα-κονιοποιημένα γάλατα)
- Αλλά και βρέφη που θηλάζουν αποκλειστικά.
- Ποικιλία συμπτωμάτων.
- Κανένα δεν είναι παθογνωμονικό.

Η συχνότητα των συμπτωμάτων

Η συχνότητα των κλινικών εκδηλώσεων της αλλεργίας στο γάλα

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΩΝ

Σοβαρές κλινικές εκδηλώσεις

Γαστρεντερικό

- -Κακή θρέψη
- -Σιδηροπενική αναιμία
- -Εντεροπάθεια

Δέρμα

- Σοβαρή ατοπική δερματίτιδα

Αναπνευστικό

- -Λαρυγγικό οίδημα

Γενικευμένες

- -Αναφυλαξία

Ήπιας/Μέτριας βαρύτητας κλινικές εκδηλώσεις

Γαστρεντερικό

- Αναγωγές-έμετοι
- Διάρροια
- Δυσκοιλιότητα
- Κολίτιδα
- Κωλικοί/κοιλιακά άλγη

Δέρμα

- Ατοπική δερματίτιδα
- Αγγειοοίδημα-οίδημα χειλέων
- Κνίδωση

Αναπνευστικό

- Ρινίτιδα
- Επιπεφυκίτιδα
- Βρογχόσπασμος

Γενικευμένες

- Ευερεθιστότητα

Δύο κλινικές κατηγορίες

Άμεσες κλινικές εκδηλώσεις

- Επέρχονται σύντομα μετά την κατανάλωση πρωτεϊνών αγελαδινού γάλατος με κλινικές εκδηλώσεις, όπως:
- Κνίδωση
- Αγγειοοίδημα
- Έμετοι
- Αναζωπύρωση της ατοπικής δερματίτιδας
- Αφορά περίπου τις μισές περιπτώσεις αλλεργίας στο γάλα
- Είναι περισσότερο πιθανό να έχουν θετική δερματική δοκιμασία νυγμού ή θετικό τίτλο ειδικών IgE αντισωμάτων.

Επιβραδυνόμενου τύπου κλινικές εκδηλώσεις

Δέρμα

- Ατοπική δερματίτιδα

Γαστρεντερικό

- Πρωκτοκολίτιδα ή Εντεροπάθεια
- Επέρχονται μετά από ώρες ή μέρες.

Σύνδρομο εντεροκολίτιδας από τροφές (FPIEs)

- Ιδιαίτερο κλινικό σύνδρομο που αποτελεί αντίδραση υπερευαισθησίας σε τροφές στις οποίες περιλαμβάνονται και οι πρωτεΐνες του γάλατος αγελάδος.
- Πιθανότατα οφείλεται σε T-μεσολαβούμενη αντίδραση υπερευαισθησίας και δεν ανιχνεύονται ειδικά IgE αντισώματα για το γάλα στους ασθενείς αυτούς.
- Συμβαίνει νωρίς στη ζωή. Προκαλεί άμεσες κλινικές εκδηλώσεις με σοβαρή συμπτωματολογία από το γαστρεντερικό που ενδέχεται να οδηγήσει σε σοβαρή οξέωση.

Η ποσότητα του αγελαδινού γάλατος

- Η ποσότητα του αγελαδινού γάλατος που προκαλεί κλινικές εκδηλώσεις άμεσου τύπου κυμαίνεται από μία σταγόνα έως $> 150\text{ml}$ γάλατος.
- Επομένως, υπάρχουν ασθενείς που μπορούν να δεχθούν σημαντική ποσότητα γάλατος μέχρι την έναρξη των κλινικών εκδηλώσεων.

Ανοσολογικοί μηχανισμοί

- Η αλλεργία στο γάλα είναι είτε IgE μεσολαβούμενη, είτε μη IgE μεσολαβούμενη.
- Οι IgE μεσολαβούμενες αντιδράσεις είναι πιο συχνά άμεσου τύπου και επιβεβαιώνονται με θετικές δερματικές δοκιμασίες νυγμού, ή την ανεύρεση ειδικών IgE αντισωμάτων στον ορό των ασθενών.
- Σε ότι αφορά τις μη IgE μεσολαβούμενες αντιδράσεις ενοχοποιείται T-μεσολαβούμενη ανοσία ή μικτή ανοσιακή απάντηση στην οποία συμμετέχει μηχανισμός κυτταρικής ανοσιακής απάντησης, αλλά και IgE αντισώματα έναντι του αλλεργιογόνου.

Διάγνωση

- Καμιά εργαστηριακή εξέταση δεν είναι σε θέση να αποδείξει ή να αποκλείσει απόλυτα απόλυτα τη διάγνωση της αλλεργίας στο αγελαδινό γάλα.

Η διάγνωση στηρίζεται στο :

- Ολοκληρωμένο ατομικό και οικογενειακό ιστορικό
- Λεπτομερή κλινική εξέταση

Εργαστηριακές εξετάσεις

	Ευαισθησία	Ειδικότητα
Δερματικές δοκιμασίες νυγμού	31,8%	90,3%
Ειδικά IgE αντισώματα	20,5%	88,9%

Τα patch tests απλά είναι ενδεικτικά ευαισθητοποίησης στο υπόστρωμα και δεν αποτελούν απαραίτητα απόδειξη αλλεργικής αντίδρασης

Η παρακολούθηση του επιπέδου των ειδικών IgE αντισωμάτων στον ορό των ασθενών προβλέπει την απόκτηση ανοχής σε ότι αφορά την αλλεργία στο γάλα.

Η διαδικασία της διαγνωστικής δοκιμασίας πρόκλησης (ΔΠ)

- Όταν υπάρχει υπόνοια αλλεργίας στο γάλα ο ασθενής τίθεται σε δίαιτα αποκλεισμού του γάλατος επί 2-4 εβδομάδες.
- Βρέφη τα οποία σιτίζονται με ξένο γάλα λαμβάνουν ένα εκτενώς υδρολυμένο γάλα, ενώ σε ότι αφορά τα θηλάζοντα βρέφη η μητέρα τίθεται σε δίαιτα αποκλεισμού πρωτεϊνών γάλατος.
- Σε περίπτωση αλλεργίας στο γάλα αναμένεται υποχώρηση των κλινικών εκδηλώσεων της νόσου.
- Στη συνέχεια διενεργείται ΔΠ στο αγελαδινό γάλα με προσεκτική παρακολούθηση του αρρώστου για πιθανές κλινικές εκδηλώσεις αλλεργίας.

Η επικινδυνότητα μιας ΔΠ

- Η ιατρική επίβλεψη κατά τη διάρκεια μιας ΔΠ είναι απαραίτητη, γιατί οι αντιδράσεις δεν είναι προβλέψιμες. (Flinterman AE,et al Allergy 2006;61:370-374).
- Όταν έχει γίνει αλλεργιολογικός έλεγχος με δερματικές δοκιμασίες νυγμού, ή με προσδιορισμό ειδικών IgE αντισωμάτων που έχει αποβεί αρνητικός, τότε οι απειλητικές για τη ζωή αντιδράσεις είναι εξαιρετικά σπάνιες.
- Για το λόγο αυτό η διενέργεια ΔΠ σε χώρο εκτός νοσοκομείου, αλλά με ιατρική επίβλεψη, δεν αντενδείκνυται (Bock SA. J Allergy Clin Immunol 1988; 82: 986-997).
- Ωστόσο, σε ασθενείς οι οποίοι έχουν ιστορικό σοβαρής αντίδρασης ή υψηλού τίτλου ειδικών IgE αντισωμάτων, υπάρχει ένδειξη διενέργειας της ΔΠς στο νοσοκομείο.

Όταν η διάγνωση έχει επιβεβαιωθεί

- Όταν η διάγνωση της αλλεργίας στο γάλα, έχει επιβεβαιωθεί, τότε η δίαιτα αποκλεισμού διατηρείται τουλάχιστον μέχρι το βρέφος να γίνει 9-12 μηνών, ή πρέπει να περάσουν τουλάχιστον 6 μήνες από την επιβεβαίωση της διάγνωσης μέχρι να διενεργηθεί νέα ΔΠ.
- Παιδιά τα οποία δεν εμφανίζουν κλινικές εκδηλώσεις αλλεργίας στο γάλα κατά τη διάρκεια, ή μια εβδομάδα μετά τη ΔΠ, μπορούν να επανέλθουν σε δίαιτα ελεύθερη γάλατος.

Διαφορική διάγνωση

Περιλαμβάνει καταστάσεις, όπως:

- Επανελημμένες ιογενείς λοιμώξεις και παροδική δυσανοχή στη λακτόζη.
- Η γαστροοισοφαγική παλινδρόμηση αποτελεί πιθανή κλινική εκδήλωση αλλεργίας στο γάλα. Περίπου 20% των βρεφών με ή χωρίς αλλεργία στο γάλα εμφανίζει αναγωγές.
- Οι κωλικοί των βρεφών ενδέχεται να οφείλονται σε αλλεργία στο γάλα.
- Σε βρέφη που εμφανίζουν κωλικούς η αλλεργία στο γάλα συνηγορεί σε ποσοστό 10% των περιπτώσεων.

Η σχέση αλλεργίας στο γάλα και ατοπικής δερματίτιδας

- Θεωρείται ότι υπάρχει ισχυρή θετική συσχέτιση αλλεργίας στο γάλα και ατοπικής δερματίτιδας, αν και είναι πολλές οι περιπτώσεις ατοπικής δερματίτιδας που δε σχετίζεται με αλλεργία στο γάλα.
- Γενικά, όσο μικρότερο είναι το βρέφος και όσο βαρύτερη είναι η ατοπική δερματίτιδα τόσο ισχυρότερη θετική συσχέτιση υπάρχει.
- Συχνά η αλλεργία στο γάλα συνυπάρχει με αλλεργία και σε άλλες τροφές, όπως αυγό, σόγια, δημητριακά, ψάρι, φιστίκι.
- Για το λόγο αυτό κατά τη διάρκεια μιας δίαιτας αποκλεισμού γάλατος, δεν πρέπει να εισάγονται καινούριες συμπληρωματικές τροφές στη διαίτα του βρέφους.

Αρχές αντιμετώπισης της αλλεργίας στο γάλα σε θηλάζοντα βρέφη

- Ο θηλασμός αποτελεί την ιδανική διατροφή σε ότι αφορά τη βρεφική θρέψη και ανάπτυξη και συνιστάται τουλάχιστον τους πρώτους 4 μήνες της ζωής(Host A et al. *Pediatr Allergy Immunol* 2008; 19:14).
- Μόνο 0,5% των αποκλειστικά θηλαζόντων βρεφών παρουσιάζουν αλλεργία στο γάλα, η οποία είναι ήπια ή μέτρια.
- Απειλητικά για τη ζωή συμπτώματα, όπως απώλεια λευκωμάτων από το έντερο, θηλαζόντων βρεφών με αλλεργία στο γάλα είναι εξαιρετικά σπάνια.
- Εξαιτίας των πολλών πλεονεκτημάτων του, ο βρεφικός θηλασμός συστήνεται ακόμη και σε περιπτώσεις αλλεργίας στο γάλα.

Αντιμετώπιση αλλεργίας στο γάλα σε αποκλειστικά θηλάζοντα βρέφη

Αποκλεισμός
γάλατος από τη διατροφή
της μητέρας
επί 2-4 εβδομάδες

Μη κλινική βελτίωση

Επιστροφή σε φυσιολογική
δίαιτα χωρίς αποκλεισμούς

Κλινική βελτίωση.
Επαναεισαγωγή
γάλατος στη δίαιτα
της μητέρας

Όχι κλινικές εκδηλώσεις
αλλεργίας.
Η μητέρα επιστρέφει σε
κανονική
δίαιτα

Υποτροπή των κλινικών
εκδηλώσεων αλλεργίας.
Αποκλεισμός του γάλατος
Από τη δίαιτα της μητέρας με
συμπληρωματική χορήγηση Ca.
Εκτενώς υδρολυμένο γάλα στο
βρέφος για 6 μήνες τουλάχιστον

Αρχές αντιμετώπισης αλλεργίας στο γάλα σε βρέφη που σιτίζονται με ξένο γάλα

- Η χορήγηση υποαλλεργικού γάλατος αποτελεί την πρώτη θεραπευτική επιλογή.
- Ένα θεραπευτικό γάλα για την αλλεργία πρέπει να γίνεται ανεκτό τουλάχιστον από το 90% των αλλεργικών στο γάλα βρεφών.
- Τα θεραπευτικά είναι τα γάλατα που περιέχουν πρωτεΐνες εκτεταμένης υδρόλυσης του ορού του γάλατος και των κλασμάτων της καζεΐνης, καθώς και τα στοιχειακά γάλατα.

Αρχές αντιμετώπισης αλλεργίας στο γάλα σε ότι αφορά τη διαίτα του βρέφους

- Κατά τη διάρκεια του διαιτητικού αποκλεισμού του γάλατος για διαγνωστικούς λόγους σταματά η χορήγηση νέων τροφών αποκλεισμού του βρέφους, ώστε να αποφευχθεί η λανθασμένη απόδοση τυχόν εκδηλώσεων αλλεργίας σε άλλα τροφικά αλλεργιογόνα.
- Η διαίτα αποκλεισμού πρέπει να διατηρηθεί επί 6 μήνες τουλάχιστον.
- Η χρήση γαλάτων άλλων θηλαστικών ως υποκατάστατων του αγελαδινού γάλατος δεν έχει ένδειξη(υπάρχει κίνδυνος διασταυρούμενης αντίδρασης σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%).

Αρχές αντιμετώπισης αλλεργίας στο γάλα σε ότι αφορά τα υποαλλεργικά γάλατα

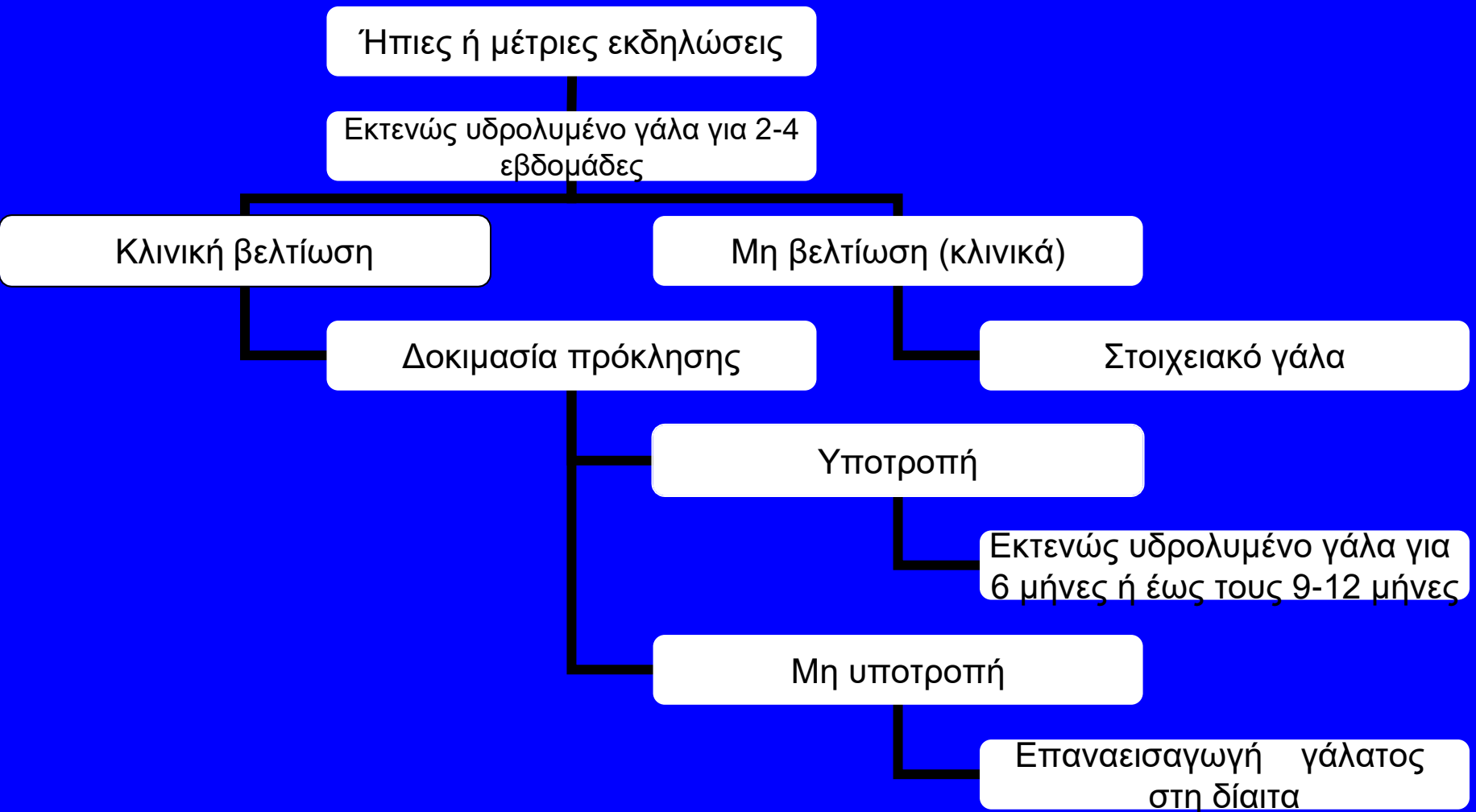
- Τα υδρολυμένα γάλατα τα οποία έχουν ένδειξη για τη θεραπεία της αλλεργίας στο γάλα ανεξαρτήτου προέλευσης έχουν κάποιο βαθμό υπολειπόμενης αλλεργιογονικότητας.
- Τα στοιχειακά γάλατα έχουν ένδειξη σε ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες τα συμπτώματα επιμένουν πέρα των 2-4 εβδομάδων ενώ το βρέφος λαμβάνει εκτενώς υδρολυμένο γάλα.

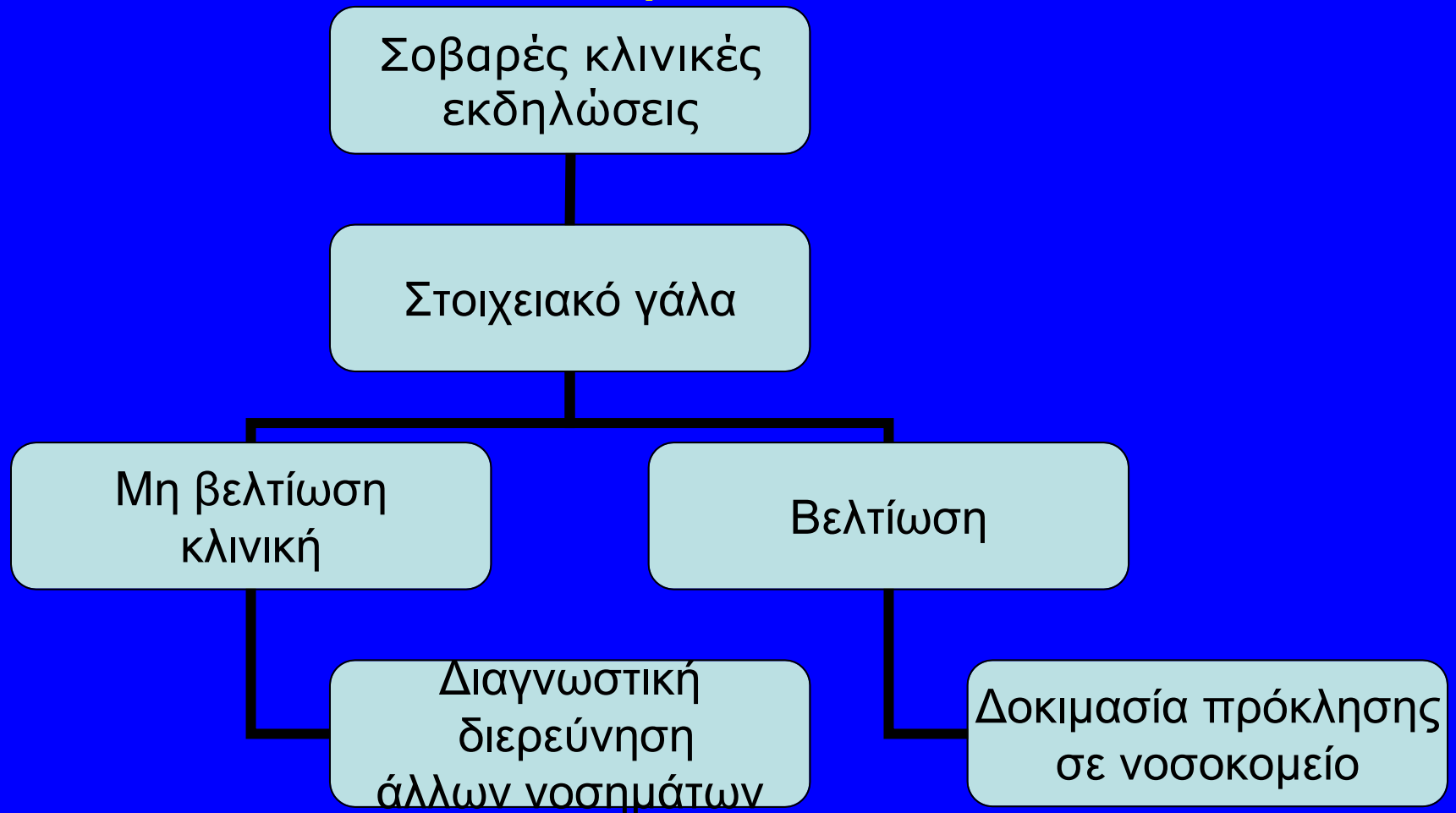
Ο ρόλος των στοιχειακών γαλάτων στην αντιμετώπιση της αλλεργίας στο γάλα

- Τα στοιχειακά γάλατα έχουν το πλεονέκτημα ότι δεν έχουν υπολειπόμενη αλλεργιογονικότητα, καθώς είναι χημικά παρασκευάσματα και για την παρασκευή τους δεν έχει χρησιμοποιηθεί γάλα αγελάδος.
- Περιέχουν μόνο αμινοξέα και όχι πεπτίδια.
- Αν τα συμπτώματα παραμείνουν μετά τη χρήση στοιχειακού γάλατος, τότε η διάγνωση της αλλεργίας στο γάλα αμφισβητείται.
- Σε περιπτώσεις σοβαρής αλλεργίας στο γάλα, όπως για παράδειγμα σε κίνδυνο επιδείνωσης της απώλειας βάρους του βρέφους ή αναφυλαξίας, πρέπει να χορηγείται απευθείας στοιχειακό γάλα ως δίαιτα αποκλεισμού.

Αντιμετώπιση ήπιας ή μέτριας αλλεργίας στο γάλα σε βρέφη που σιτίζονται με ξένο γάλα

Αντιμετώπιση σοβαρής αλλεργίας στο γάλα σε βρέφη που σιτίζονται με ξένο γάλα

Γάλατα σόγιας στη θεραπεία της αλλεργίας στο γάλα

- Υπάρχουν ομοφωνίες στα ακόλουθα:
- Βρέφη με πολλαπλή τροφική αλλεργία και ηωσινοφιλική εντεροκολίτιδα αντιδρούν στην πρωτεΐνη της σόγιας.
- Βρέφη με αλλεργία στο γάλα παρουσιάζουν διασταυρούμενη αντίδραση στην πρωτεΐνη της σόγιας σε ποσοστό 17,3% αυτών ανεξαρτήτως θετικών ή αρνητικών αντισωμάτων στις πρωτεΐνες του γάλατος (Klemola T et al. J Pediatr. 2002;140:219-24).
- Η σόγια μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο του αγελαδίνου γάλατος σε βρέφη >6 μηνών (όταν η χρήση ενζύμων χοίρειας προέλευσης που χρησιμοποιούνται για τη διάσπαση των πρωτεϊνών της δεν αποτελεί πρόβλημα στην επιλογή).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η αλλεργία στο γάλα εμφανίζεται και στα θηλάζοντα βρέφη και σε αυτά που σιτίζονται με ξένο γάλα.
- Δεν υπάρχουν κλινικές εκδηλώσεις που είναι παθογνωμονικές και για το λόγο αυτό το αναλυτικό ιστορικό και η ολοκληρωμένη κλινική εξέταση αποτελούν τη βάση της διάγνωσης.
- Εργαστηριακές εξετάσεις, όπως SPTs, ειδικά IgE αντισώματα και patch tests, δυστυχώς στερούνται ειδικότητας και για το λόγο αυτό οι ΔΠς αποτελούν το χρυσό κανόνα της διάγνωσης.
- Ο μητρικός θηλασμός παραμένει η καλύτερη διατροφή όχι μόνο για τα υγιή αλλά και τα πάσχοντα από αλλεργία βρέφη.
- Όταν ο μητρικός θηλασμός δεν είναι εφικτός, τότε ομόφωνα όλες οι Ευρωπαϊκές Εταιρίες συστήνουν τη χρήση εκτενώς υδρολυμένων γαλάτων.